

Hoge sterfte onder de Biesbosch bevers

Bart Nolet & Kees Kapteyn

Sinds het najaar van 1988 zijn in totaal 33 bevers in de Brabantse Biesbosch uitgezet. Met de eerste zes begon in 1988 een vijfjarig experiment, dat uit moet wijzen of er voor de bever weer plaats is in Nederland. Jaarlijks worden er een aantal bevers toegevoegd: in het najaar van 1989 veertien, en onlangs in het najaar van 1990 nog eens dertien.

In de Biesbosch worden de bevers *Castor fiber* op de voet gevolgd. In Zoogdier heeft u eerder over het wel en wee van de eerste zes bevers kunnen lezen (Nolet & Hoekstra, 1990). Alle zes overleefden hun eerste Biesbosch-jaar (Nolet, 1989). Met de in 1989 en 1990 uitgezette bevers lijkt het echter minder voorspoedig te gaan.

Vestiging in de Biesbosch

De bevers zijn allen afkomstig uit het stroomgebied van de rivier de Elbe. De zes in 1988 uitgezette bevers vestigden zich in de Zuidwaard. Alle zes overleefden het eerste jaar (Nolet, 1989). Tot voortplanting kwam het echter niet, hoewel de dieren in vast paarverband leefden. De veertien in 1989 uitgezette

dieren vestigden zich op vrij grote afstand van hun uitzetplek. De jaarlingen legden daarbij de grootste afstand af, gemiddeld 7,6 kilometer. Uiteindelijk bedroeg de gemiddelde afstand tot de dichtstbijzijnde reeds aanwezige bever bijna drie kilometer.

Drie bevers verlieten de Zuidwaard. Twee hiervan moesten worden teruggevangen uit omringende polders. Overigens met weinig succes: een van de dieren keerde direct weer terug naar zijn uitverkoren plek. De derde, een jonge mannetjesbever, keerde na de winter uit zichzelf terug naar de Zuidwaard en voegde zich bij een volwassen mannetje, dat geen vrouwtje meer had. Dit laatste deden nog drie andere jonge mannetjes in de Zuidwaard.

De 13 in 1990 uitgezette bevers verspreidden zich ook. Acht bevers vestigden zich aan de rand van de Zuidwaard en vier in voormalige kreken buiten de Zuidwaard. Een bever bereikte zelfs de Dordtse Biesbosch.

Nachtelijke zwerftochten

In het eerste jaar trokken de zes uitgezette dieren zich in de winter terug in de rustige delen van de Biesbosch. Ze maakten vooral gebruik van houtkapplaatsen, waardoor hun invloed op de oevervegetatie minimaal was. In de tweede winter maakten ze geen onderscheid meer tussen rustige, matig drukke of drukke gebieden.

In het voorjaar en de zomer neemt de recreatieve scheepvaart in de Biesbosch

Vooraf onder de vrouwtjes was de sterfte hoog. (Dier gefotografeerd in het Beverobservatorium Hollandse Biesbosch). Foto Jacques van der Neut.

Bevers eten graag zacht hout, bijvoorbeeld populier of wilg. Foto Jacques van der Neut.

Vraatsporen van een bever in de stam van een populier. (Dier gefotografeerd in het Beverobservatorium Hollandse Biesbosch). Foto Jacques van der Neut.

sterk toe, tot zo'n 3000 plezierboten op topdagen. In het zomerhalfjaar werd dan ook geconstateerd dat de bevers zich overdag terugtrokken in de rustige kreken. 's Nachts werden er echter grote afstanden gezwommen (gemiddeld 7,8 km per nacht), net als in het jaar ervoor. Daarbij bezochten de bevers regelmatig de drukke delen.

Hoge sterfte

Elf van de uitgezette bevers hebben in hun nieuwe leefgebied niet weten te overleven. Maar liefst negen hiervan waren nog geen jaar in het gebied aanwezig, toen zij dood werden aangetroffen. De sterfte is vooral hoog onder de vrouwtjes, waarvan meer dan de helft overleed. Van de mannetjes zijn slechts drie sterfgevallen bekend.

Van de elf dode bevers zijn er zeven gestorven aan bacteriële infectieziekten (pneumonie, vogeltuberculose, pseudotuberculose). Of de dieren wel of geen radiozender in hun buikholte gekregen hebben, blijkt geen invloed te hebben op hun sterftekans. Leeftijd lijkt vooralsnog ook geen rol te spelen. Wel is het opvallend dat de dieren, die zich buiten de Zuidwaard begeven, een grotere kans hebben om te sterven. Mogelijk staan ze aan de rand van landbouwpolders meer

bloot aan infectiekiemen. De mogelijke invloed van de verontreiniging met zware metalen moet nog worden onderzocht.

Twee jonge vrouwtjes zijn overvaren; zij kwamen in de schroef van een boot terecht. Eén hiervan overleed later aan de verwondingen. Het oudere vrouwtje (bever Bestla) is waarschijnlijk door haar mannetje (Bor) verdreven. Ze had in het voorjaar tot tweemaal toe bijtonden op de neus en op haar flank.

Eerste voortplanting

Onder de eerste twintig uitgezette dieren zaten acht vrouwtjes. Zes van de acht hebben in hun nieuwe leefgebied niet weten te overleven, zodat er in de zomer van 1990 in de Biesbosch slechts twee geslachtsrijpe vrouwtjes over waren. Eén daarvan heeft in 1990 twee jongen geworpen. Deze jongen hebben de winter van 1990/91 overleefd.

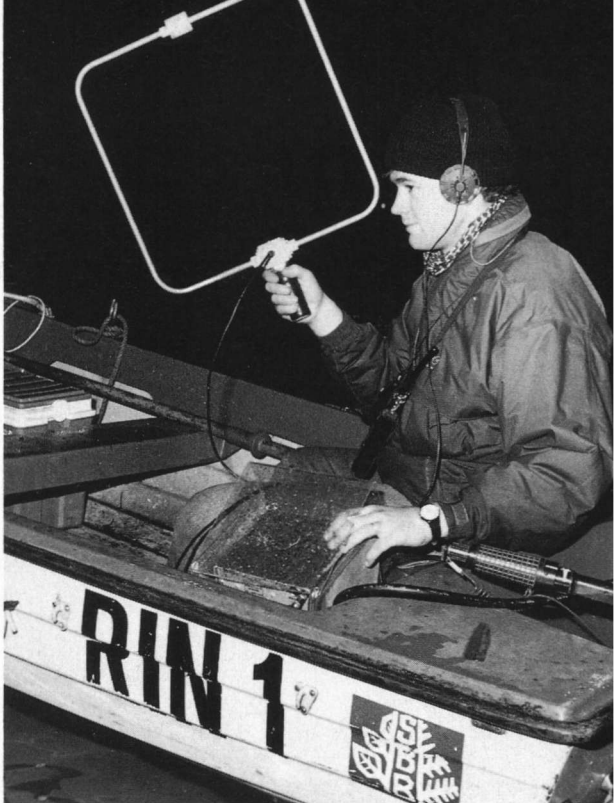
Eerder werd gesuggereerd dat de geringe voortplanting te wijten was aan een te grote energiebesteding aan verkenningsstochten (Nolet & Hoekstra, 1990). Er zijn echter met modelberekeningen geen aanwijzingen verkregen dat hierdoor de benodigde vetreserve voor een zwangerschap en de opbouw van de conditie in gevaar zou komen.

Slechte start

De populatie-opbouw krijgt een slechte start als 50% van de vrouwtjes reeds gestorven is voordat ze zich hebben kunnen voortplanten. Infectieziekten behoren in hun oorspronkelijke woongebied ook tot de meest voorkomende sterfte-oorzaken. De sterfte (33%) in de Biesbosch is in de twee jaar na uitzetting ruim twee maal zo hoog als in een uitzettingsproject in Polen (14%). Het is nog niet bekend in hoeverre de verontreiniging met zware metalen hierbij een rol speelt.

Uit het vestigingspatroon van de uitgezette bevers kan worden afgeleid, dat 'indikking' van de populatie vooral zal moeten komen van in de Biesbosch geboren jongen.

De geboorte van twee jongen in 1990 bewijst dat voortplanting in de Biesbosch mogelijk is. De vraag of het de bevers gaat lukken in de Biesbosch, is daarmee nog steeds niet volmondig met ja te beantwoorden.

Een aantal bevers zijn gezenderd en worden door onderzoekers gevolgd. Foto Jacques van der Neut.

Literatuur

- Nolet, B.A., 1989. Eerste voortgangsrapportage van het beveronderzoek *Castor fiber* in de Biesbosch. *Huid & Haar* 8:16-20.
- Nolet, B.A., 1990. Onderzoek naar bevers in de Biesbosch: vierde voortgangsrapport. Rijksinstituut voor Natuurbeheer, 11 pp.
- Nolet, B.A. & A. Hoekstra, 1990. Bevers in de Biesbosch, het eerste jaar na uitzetting. *Zoogdier* 1:10-16.

- B.A. Nolet, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Kemperbergerweg 67, 6816 RM Arnhem.
- K. Kapteyn, redacteur van **Zoogdier**, Bos en Lommerweg 1 III, 1055 DK Amsterdam.